

**Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка
Правничий коледж**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Голова циклової комісії
_____ Брийовська І. Б.

«__» _____ 2018 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ

**галузь знань 08 «Право»
спеціальність 081 «Право»**

**Львів
2018 рік**

Робоча програма навчальної дисципліни «Інтелектуальна власність» для студентів за галуззю знань 08 «Право» спеціальністю 081 «Право», 2018. – 29 с.

Розробник:

Якубівський Ігор Євгенович, доцент кафедри цивільного права та процесу, кандидат юридичних наук, доцент

Робоча програма затверджена на засіданні циклової комісії з професійно-орієнтованих дисциплін Правничого коледжу Львівського національного університету імені Івана Франка

Протокол № від « » _____ 2018 р.

Голова циклової комісії з професійно-орієнтованих дисциплін Правничого коледжу Львівського національного університету імені Івана Франка Брийовська І. Б. _____ Схвалено Педагогічною Радою Правничого коледжу Львівського національного університету імені Івана Франка Протокол № ___ від — ___ || _____ 2018 р. Голова _____ доц. Цікало В.І.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів: 3	Галузь знань 08 Право <small>(шифр, назва)</small>	Нормативна	
Модулів – 1	Спеціальність 081 Право	<i>Рік підготовки:</i>	
Змістових модулів – 2		3-й	3-й
Курсова робота - немає		<i>Семестр</i>	
Загальна кількість годин: 90		5-й	5-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2,5 самостійної роботи студента: 6	Освітньо-кваліфікаційний рівень: молодший спеціаліст	<i>Лекції</i>	
		36 год.	12 год.
		<i>Практичні, семінарські</i>	
		18 год.	2 год.
		<i>Лабораторні</i>	
		немає	немає
		<i>Самостійна робота</i>	
		36 год.	76 год.
		ІНДЗ:	
		Вид контролю: іспит	

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить:

для денної форми навчання – 1:2,4

для заочної форми навчання – 1:12

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

2.1. Метою курсу є поглиблення студентами знань у сфері правової охорони інтелектуальної власності, набутих ними при вивченні таких галузевих юридичних дисциплін, як „Цивільне право України”, „Господарське право України”, „Міжнародне приватне право”, а також набуття практичних навиків щодо правильного тлумачення та застосування законодавства у цій сфері. Передбачається освоєння як загальних положень права інтелектуальної власності, так і окремих його інститутів – авторського права, суміжних прав, патентного права, правових засобів індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг та ін. Також курс охоплює питання договірної регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності, захисту суб’єктивних

прав інтелектуальної власності, а також міжнародно-правової охорони інтелектуальної власності.

2.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Інтелектуальна власність» є ознайомити студентів з основними положеннями законодавства про інтелектуальну власність; сприяти глибокому засвоєнню змісту правових актів, стимулювати до самостійної роботи з ними; ознайомити з системою права інтелектуальної власності і навчити використовувати її складові елементи при вирішенні конкретних правових питань; навчити застосовувати теоретичні положення на практиці; закласти і розвинути навички складання відповідних документів, які стосуються сфери інтелектуальної власності.

2.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

Знати:

- акти законодавства України про інтелектуальну власність;
- міжнародно-правові акти у сфері охорони інтелектуальної власності;
- об'єкти, суб'єкти, підстави набуття, зміст та межі суб'єктивних авторських, суміжних, патентних прав, прав на засоби індивідуалізації та інші (нетрадиційні) об'єкти інтелектуальної власності;
- судову практику у справах про захист права інтелектуальної власності.

Уміти:

- визначати інститут права інтелектуальної власності, до якого може належати той чи інший об'єкт;
- складати правові документи, пов'язані із набуттям, здійсненням та захистом суб'єктивних прав на об'єкти інтелектуальної власності (заявки, ліцензійні договори тощо);
- правильно тлумачити законодавство про інтелектуальну власність та застосовувати його при вирішенні конкретних практичних казусів.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНУ ВЛАСНІСТЬ.

Тема 1. Вступ до інтелектуальної власності.

Поняття інтелектуальної власності та її роль на сучасному етапі. Еволюція основних інститутів інтелектуальної власності. Поняття права інтелектуальної власності. Основні теорії права інтелектуальної власності.

Законодавство України у сфері інтелектуальної власності. Правове становище Державної служби інтелектуальної власності України. Державний інспектор з питань інтелектуальної власності. Правові засади діяльності представників у справах інтелектуальної власності (патентних повірених).

Тема 2. Авторське право.

Поняття авторського права та його джерела. Об'єкти авторського права. Об'єкти, що не охороняються авторським правом. Суб'єкти авторського права. Співавторство та його види. Виникнення суб'єктивних авторських прав. Знак охорони авторського права. Державна реєстрація авторських прав. Особисті

немайнові права автора твору. Майнові авторські права. Випадки вільного використання творів в авторському праві. Строки дії майнових авторських прав та правові наслідки їх спливу. Колективне управління майновими авторськими правами.

Тема 3. Суміжні права.

Поняття та джерела суміжних прав. Об'єкти суміжних прав. Суб'єкти суміжних прав. Виникнення суб'єктивних суміжних прав. Особисті немайнові права виконавців та право на ім'я (назву) виробників фонограм, відеограм і організацій мовлення. Майнові права інтелектуальної власності на виконання, фонограму, відеограму, програму (передачу) організації мовлення. Випадки вільного використання об'єктів суміжних прав. Строки дії майнових суміжних прав.

Тема 4. Патентне право.

Поняття та джерела патентного права. Винахід: поняття, об'єкти, умови надання правової охорони. Корисна модель. Промисловий зразок. Службові винаходи, корисні моделі і промислові зразки. Секретні винаходи і корисні моделі. Суб'єкти патентних правовідносин. Патент: поняття, види та межі чинності. Право на патент та його суб'єкти. Заявка та вимоги до неї. Дата подання заявки. Пріоритет. Експертиза заявки. Видача патенту. Особисті немайнові та майнові права винахідника (автора промислового зразка). Майнові права, що впливають з патенту. Дії, що не визнаються порушенням прав володільця патенту. Дострокове припинення чинності патенту та визнання патенту недійсним.

Тема 5. Правові засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг.

Загальна характеристика інституту правових засобів індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг.

Комерційне (фірмове) найменування: поняття, структура та вимоги до нього. Суб'єкти права на комерційне (фірмове) найменування. Виникнення права на комерційне (фірмове) найменування. Зміст майнових прав на комерційне (фірмове) найменування.

Торговельна марка (знак для товарів і послуг): поняття, об'єкти, умови надання правової охорони. Суб'єкти права на торговельну марку. Набуття права інтелектуальної власності на торговельну марку. Зміст та межі майнових прав на торговельну марку.

Право інтелектуальної власності на географічне зазначення.

Тема 6. Правова охорона інших (нетрадиційних) об'єктів права інтелектуальної власності.

Право інтелектуальної власності на сорт рослин і породи тварин. Компонування інтегральної мікросхеми як об'єкт права інтелектуальної власності. Право інтелектуальної власності на раціоналізаторську пропозицію.

Право інтелектуальної власності на комерційну таємницю. Право інтелектуальної власності на наукове відкриття.

Тема 7. Договори у сфері інтелектуальної власності.

Загальна характеристика договорів щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності. Ліцензія на використання об'єкта права інтелектуальної власності: поняття та види. Ліцензійний договір. Договір про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності. Договір про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності.

Договір комерційної концесії (франчайзингу).

Тема 8. Захист права інтелектуальної власності.

Загальнотеоретична характеристика захисту прав інтелектуальної власності. Способи захисту прав інтелектуальної власності. Органи, що здійснюють захист прав інтелектуальної власності. Особливості захисту авторських та суміжних прав. Захист патентних прав. Захист прав на засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг.

Тема 9. Міжнародно-правова охорона інтелектуальної власності.

Загальна характеристика системи міжнародно-правової охорони інтелектуальної власності. Всесвітня організація інтелектуальної власності. Міжнародні договори у сфері авторського права. Міжнародні договори у сфері охорони суміжних прав. Міжнародні договори у сфері патентного права. Міжнародні договори про охорону товарних знаків.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		л	п	л	і	ср		л	п	л	і	ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНУ ВЛАСНІСТЬ.												
Тема 1. Вступ до інтелектуальної власності	11	4	2			5	14	2				12
Тема 2. Авторське право	10	4	2			4	9	1				8
Тема 3. Суміжні права	8	4	2			2	11	1				10
Тема 4. Патентне право	9	4	2			3	11	1	2			8
Тема 5. Правові засоби індивідуалізації учасників	8	4	2			2	5	1				4

цивільного обороту, товарів і послуг												
Тема 6. Правова охорона інших (нетрадиційних) об'єктів права інтелектуальної власності	10	4	2			4	12	2				10
Тема 7. Договори у сфері інтелектуальної власності	13	4	2			7	13	1				12
Тема 8. Захист права інтелектуальної власності	11	4	2			5	9	1				8
Тема 9. Міжнародно-правова охорона інтелектуальної власності	10	4	2			4	8	2				6
Усього годин	90	36	18			36	90	12	2			76

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1.	Вступ до інтелектуальної власності	2	
2.	Авторське право	2	2
3.	Суміжні права	2	
4.	Патентне право	2	
5.	Правові засоби індивідуалізації	2	
6.	Правова охорона інших (нетрадиційних) об'єктів права інтелектуальної власності	2	
7.	Договори у сфері інтелектуальної власності	2	
8.	Захист права інтелектуальної власності	2	
9.	Міжнародно-правова охорона інтелектуальної власності	2	
	РАЗОМ	18	2

6. Самостійна робота

№ п/п	Назва теми	Кількість год.	
		Денна форма	Заочна форма
1.	Вступ до інтелектуальної власності	5	12
2.	Авторське право.	4	8

3.	Суміжні права.	2	10
4.	Патентне право.	3	8
5.	Правові засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг.	2	4
6.	Правова охорона інших (нетрадиційних) об'єктів права інтелектуальної власності.	4	10
7.	Договори у сфері інтелектуальної власності.	7	12
8.	Захист права інтелектуальної власності.	5	8
9.	Міжнародно-правова охорона інтелектуальної власності.	4	6
	РАЗОМ	36	76

7. Методи навчання

У ході викладання навчальної дисципліни підлягають використанню методи, спрямовані на:

- формування у студентів інтересу до пізнавальної діяльності й відповідальності за навчальну працю;
- забезпечення мисленнєвої діяльності (індуктивного, дедуктивного, репродуктивного й пошукового характеру);
- а також методи, пов'язані з контролем за навчальною діяльністю студентів.

Серед методів навчання, зокрема, підлягають застосуванню наступні: розповідь, пояснення, бесіда, лекція, демонстрація, спостереження, практичне заняття.

8. Методи контролю

Усне опитування студентів під час проведення практичних занять, що включає розкриття ними теоретичних питань, виконання аналітичних завдань та вирішення практичних задач (казусів), а також модульна контрольна робота у письмовій формі.

9. Розподіл балів, що присвоюється студентам

Поточне опитування та самостійна робота									Модульна контр. роб.	Сума
Змістовий модуль 1										50
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9		
6	6	5	6	5	6	5	6	5		

T1, T2 ... T9 – теми змістового модуля

Оцінювання знань студента здійснюється за 100-бальною шкалою.

При оформленні документів за екзаменаційну сесію використовується таблиця відповідності оцінювання знань студентів за різними системами.

Шкала оцінювання: Університету , національна та ECTS

<i>Оцінка в балах</i>	<i>Оцінка ECTS</i>	<i>Визначення</i>	<i>За національною шкалою</i>
90 – 100	A	<i>Відмінно</i>	<i>Зараховано</i>
81-89	B	<i>Дуже добре</i>	
71-80	C	<i>Добре</i>	
61-70	D	<i>Задовільно</i>	
51-60	E	<i>Достатньо</i>	
0-50	FX	<i>Незадовільно</i>	<i>Незараховано</i>

10. Методичне забезпечення

1. Коссак В.М., Якубівський І.Є. Право інтелектуальної власності: Підручник. – К.: Істина, 2007.
2. Якубівський І.Є. Інтелектуальна власність: Програма курсу для студентів юридичного факультету. – Львів: Юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка, 2008.

11. Рекомендована література

Нормативно-правові акти України.

1. Конституція України, прийнята Верховною Радою України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України.- 1996.- №30.- Ст.141.
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. - №№ 40-44. - Ст.356.
3. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. - №18, №19-20, №21-22. - Ст.144.
4. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2004. - № 40-41, 42. - Ст.492.
5. Господарський процесуальний кодекс України від 6 листопада 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. - № 6. - Ст.56.
6. Закон України “Про авторське право і суміжні права” від 23 грудня 1993 р. в редакції закону від 11 липня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. - 2001. - №43. - Ст.214.
7. Закон України “Про охорону прав на винаходи і корисні моделі” від 15 грудня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України.- 1994.- №7.- Ст.32; в редакції Закону України від 1 червня 2000 р. // Урядовий кур’єр.- 2001.- 14 лютого.
8. Закон України “Про охорону прав на зазначення походження товарів” від 16 червня 1999 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1999.- №32.- Ст.267.

9. Закон України “Про охорону прав на знаки для товарів і послуг” від 15 грудня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1994.- №7.- Ст.36.
10. Закон України “Про охорону прав на промислові зразки” від 15 грудня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1994.- №7.- Ст.34.
11. Закон України “Про охорону прав на сорти рослин” в редакції закону від 17 січня 2002 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2002. - №23. - Ст.163.
12. Закон України “Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем” від 5 листопада 1997 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1998. - №8. - Ст. 28.
13. Закон України “Про захист від недобросовісної конкуренції” від 7 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України.- 1996.- №36.- Ст.64.
14. Закон України “Про інформацію” від 2 жовтня 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1992.- №48.- Ст.650.
15. Закон України “Про наукову і науково-технічну діяльність” від 1 грудня 1998р. // Голос України.- 1998.- 22 грудня.
16. Закон України “Про наукову і науково-технічну експертизу” від 10 лютого 1995 р. // Відомості Верховної Ради України.- 1995.- №9.- Ст.56.
17. Закон України “Про основи державної політики у сфері науки і науково-технічної діяльності” від 13 грудня 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1992.- №12.- Ст.165.
18. Закон України „Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій” від 14 вересня 2006 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2006. - № 45. - Ст.434.
19. Закон України „Про науково-технічну інформацію” від 25 червня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 33. – Ст.345.
20. Закон Української РСР “Про мови в Українській РСР” від 9 листопада 1989 р. // Відомості Верховної Ради Української РСР.- 1989.- №45.- Ст.631.
21. Закон України "Про театри і театральну справу" від 31 травня 2005 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2005. - №26. - Ст.350.
22. Закон України “Про архітектурну діяльність” від 20 травня 1999 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1999. - №31. - Ст.246.
23. Закон України “Про видавничу справу” від 5 червня 1997 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1997. - №32. - Ст.206.
24. Закон України “Про кінематографію” від 13 січня 1998 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1998. - №22. - Ст.114.
25. Закон України “Про племінну справу в тваринництві” від 15 грудня 1993 р. в редакції від 21 грудня 1999 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2000. - №6-7. - Ст.37.
26. Закон України “Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів та фонограм” від 23 березня 2000 р. в редакції закону від 10 липня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2004. - №7. - Ст.46.
27. Закон України „Про приєднання України до Договору Всесвітньої організації інтелектуальної власності про авторське право” від 20 вересня 2001 р. // Офіційний вісник України. – 2001. – № 41. – Ст.1837.
28. Закон України „Про приєднання України до Гаазької угоди про міжнародну реєстрацію промислових зразків (Гаазького акта, прийнятого 28

- листопада 1960 року, та Женевського акта, прийнятого 2 липня 1999 року)” від 17 січня 2002 р. // Офіційний вісник України. – 2002. – № 6. – Ст.231.
29. Закон України „Про приєднання України до Договору Всесвітньої організації інтелектуальної власності про виконання і фонограми” від 20 вересня 2001 р. // Офіційний вісник України. – 2001. – № 41. – Ст.1836.
30. Закон України „Про приєднання України до Міжнародної конвенції про охорону інтересів виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення” від 20 вересня 2001 р. // Офіційний вісник України. – 2001. – № 41. – Ст.1834.
31. Закон України „Про приєднання України до Конвенції про охорону інтересів виробників фонограм від незаконного відтворення їхніх фонограм від 29 жовтня 1971 року” від 15 червня 1999 р. // Офіційний вісник України. – 1999. – № 24. – Ст.1092.
32. Закон України „Про приєднання України до Міжнародної конвенції з охорони нових сортів рослин” від 2 серпня 2006 р. // Офіційний вісник України. – 2006. – № 34. – Ст.2418.
33. Закон України „Про приєднання України до Протоколу до Мадридської угоди про міжнародну реєстрацію знаків” від 1 червня 2000 р. // Офіційний вісник України. – 2000. – № 23. – Ст.926.
34. Закон України „Про приєднання України до Ніщцької угоди про Міжнародну класифікацію товарів і послуг для реєстрації знаків” від 1 червня 2000 р. // Офіційний вісник України. – 2000. – № 23. – Ст.925.
35. Закон України „Про ратифікацію Договору про закони щодо товарних знаків” від 13 жовтня 1995 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 37. – Ст.281.
36. Закон України „Про приєднання України до Договору про патентне право” від 22 листопада 2002 р. // Офіційний вісник України. – 2002. – № 50. – Ст.2246.
37. Постанова Верховної Ради України від 23 грудня 1993 р. № 3794-ХІІ „Про участь України у Всесвітній конвенції про авторське право 1952 року” // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 13. – Ст.70.
38. Постанова Верховної Ради України „Про введення в дію Закону України „Про охорону прав на винаходи і корисні моделі” від 23 грудня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994. - № 7. – Ст.33.
39. Постанова Верховної Ради України „Про введення в дію Закону України „Про охорону прав на промислові зразки” від 23 грудня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994. - № 7. - Ст. 35.
40. Національний стандарт № 4 „Оцінка майнових прав інтелектуальної власності”, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 3 жовтня 2007 р. № 1185.
41. Положення про державного інспектора з питань інтелектуальної власності, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 17 травня 2002 р. № 674 // Офіційний вісник України. – 2002. - № 21. – Ст.1042.
42. Положення про представників у справах інтелектуальної власності (патентних повірених), затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 10 серпня 1994 р. № 545, у редакції постанови Кабінету Міністрів України

- від 27 серпня 1997 р. № 938 // Офіційний вісник України. – 1997. - № 35. – Ст.95.
43. Положення про порядок сплати зборів за дії, пов'язані з охороною прав на об'єкти інтелектуальної власності, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 23 грудня 2004 р. № 1716 // Офіційний вісник України. – 2004. – № 51. - Ст. 3354.
44. Порядок державної реєстрації авторського права і договорів, які стосуються права автора на твір, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2001 р. № 1756 // Офіційний вісник України – 2001. - № 52. – Ст.2369.
45. Порядок надання Кабінетом Міністрів України дозволу на використання запатентованого винаходу (корисної моделі) чи зареєстрованої топографії інтегральної мікросхеми, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 14 січня 2004 р. № 8 // Офіційний вісник України. – 2004. – № 2. – Частина 1. – Ст.38..
46. Постанова Кабінету Міністрів України від 11 липня 1994 р. № 473 „Про порядок виплати винагороди авторам винаходів і промислових зразків, що охороняються чинними на території України свідоцтвами СРСР” // Урядовий кур'єр. – 1994. – 14 липня.
47. Постанова Кабінету Міністрів України від 18 січня 2003 р. № 71 “Про затвердження розміру винагороди (роялті) за використання опублікованих з комерційною метою фонограм і відеограм та порядку її виплати” // Офіційний вісник України. – 2003. - № 4. – Ст.128.
48. Постанова Кабінету Міністрів України від 18 січня 2003 р. № 72 “Про затвердження мінімальних ставок винагороди (роялті) за використання об'єктів авторського права і суміжних прав” // Офіційний вісник України. – 2003. - № 4. – Ст.129.
49. Постанова Кабінету Міністрів України від 27 червня 2003 р. № 992 “Про розмір відрахувань виробниками та імпортерами обладнання і матеріальних носіїв, із застосуванням яких у домашніх умовах можна здійснити відтворення творів і виконань, зафіксованих у фонограмах і (або) відеограмах” // Офіційний вісник України. – 2003. - № 27. – Ст.1329.
50. Постанова Кабінету Міністрів України від 29 травня 2001 р. № 582 "Про створення Науково-дослідного інституту інтелектуальної власності" // Офіційний вісник України. – 2001. - № 22. – Ст.994.
51. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 31 грудня 2004 р. № 984-р „Про утворення Науково-дослідного центру судової експертизи з питань інтелектуальної власності” // Офіційний вісник України. – 2005. – № 1. – Ст.37.
52. Положення про Державний реєстр сортів рослин, придатних для поширення в Україні, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 15 травня 2003 р. № 686 // Офіційний вісник України. – 2003. – № 21. – Ст.919.
53. Положення про Державну ветеринарну та фітосанітарну службу України, затверджене Указом Президента України № 464/2011 від 13 квітня 2011 р. // Офіційний вісник України. – 2011. – № 29. – Ст.328.

54. Порядок видачі примусової ліцензії на використання сорту рослин, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 29 січня 2003 р. № 121 // Офіційний вісник України. – 2003. – № 6. – Ст.230.
55. Постанова Кабінету Міністрів України від 9 серпня 1993 р. № 611 „Про перелік відомостей, що не становлять комерційної таємниці” // Зібрання постанов Уряду України. – 1993. – № 12. – Ст.269.
56. Порядок визначення уповноважених організацій, які здійснюватимуть збирання і розподіл між суб'єктами авторського права і (або) суміжних прав коштів від відрахувань (відсотків) виробниками та імпортерами обладнання і матеріальних носіїв, із застосуванням яких у домашніх умовах можна здійснити відтворення творів і виконань, зафіксованих у фонограмах і (або) відеограмах, затверджений наказом Міністерства освіти і науки України від 25 липня 2003 р. № 503 // Офіційний вісник України. – 2003. – № 34. – Ст.1843.
57. Інструкція про порядок видачі патенту України на винахід, що охороняється авторським свідоцтвом СРСР, затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 29 червня 2005 р. № 387 // Офіційний вісник України. – 2005. – № 29. – Ст.1728.
58. Інструкція про видачу патентів України на секретні винаходи, які охороняються авторськими свідоцтвами СРСР на секретні винаходи, затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 11 березня 2002 р. № 184 // Офіційний вісник України. – 2002. – № 14. – Ст. 772.
59. Правила складання і подання заявки на винахід та заявки на корисну модель, затверджені наказом Міністерства освіти і науки України від 22 січня 2001 р. № 22 // Офіційний вісник України. – 2001. – № 9. – Ст. 386.
60. Положення про Державний реєстр деклараційних патентів України на секретні корисні моделі, затверджене наказом Міністерства освіти і науки України від 14 листопада 2001 р. № 738 // Офіційний вісник України. – 2001. – № 47. – Ст.2124.
61. Інструкція про подання, розгляд, публікацію та внесення до реєстру відомостей про передачу права власності на винахід (корисну модель) та видачу ліцензії на використання винаходу (корисної моделі), затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 16 липня 2001 р. № 521 // Офіційний вісник України. – 2001. – № 31. – Ст. 1438.
62. Інструкція про офіційну публікацію заяви про готовність надання будь-якій особі дозволу на використання запатентованого винаходу (корисної моделі) та клопотання про її відкликання, затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 16 липня 2001 р. № 520 // Офіційний вісник України. – 2001. – № 31. – Ст. 1437.
63. Положення про Державний реєстр патентів України на корисні моделі, затверджене наказом Міністерства освіти і науки України від 20 червня 2001 р. № 469 // Офіційний вісник України. – 2001. – № 27. – Ст. 1227.
64. Правила розгляду заявки на винахід та заявки на корисну модель, затверджені наказом Міністерства освіти і науки України від 15 березня 2002 р. № 197 // Офіційний вісник України. – 2002. – № 16. – Ст. 887.

65. Інструкція про порядок видачі патентів України на промислові зразки, що охороняються свідоцтвами СРСР, затверджена наказом Державного патентного відомства України від 13 липня 1995 р. № 111.
66. Правила складання та подання заявки на промисловий зразок, затверджені наказом Міністерства освіти і науки України від 18 лютого 2002 р. № 110 // Офіційний вісник України. – 2002. – № 11. – Ст. 531.
67. Інструкція про офіційну публікацію заяви про надання будь-якій особі дозволу на використання запатентованого промислового зразка та клопотання про її відкликання, затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 3 серпня 2001 р. № 575 // Офіційний вісник України. – 2001. – № 34. – Ст. 1614.
68. Інструкція про подання, розгляд, публікацію та внесення до реєстру відомостей про передачу права власності на промисловий зразок та видачу ліцензії на використання промислового зразка, затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 3 серпня 2001 р. № 574 // Офіційний вісник України. – 2001. – № 34. – Ст. 1613.
69. Положення про Державний реєстр патентів України на промислові зразки, затверджене наказом Міністерства освіти і науки України від 12 квітня 2001 р. № 290 // Офіційний вісник України. – 2001. – № 18. – Ст. 803.
70. Правила розгляду заявки на промисловий зразок, затверджені наказом Міністерства освіти і науки України від 18 березня 2002 р. № 198 // Офіційний вісник України. – 2002. – № 14. – Ст. 773.
71. Інструкція про порядок видачі патенту України на винахід, що охороняється авторським свідоцтвом СРСР, затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 29 червня 2005 р. № 387 // Офіційний вісник України. – 2005. – № 29. – Ст. 1728.
72. Інструкція про видачу патентів України на секретні винаходи, які охороняються авторськими свідоцтвами СРСР на секретні винаходи, затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 11 березня 2002 р. № 184 // Офіційний вісник України. – 2002. – № 14. – Ст. 772.
73. Положення про Державний реєстр патентів і деклараційних патентів України на секретні винаходи, затверджене наказом Міністерства освіти і науки України від 14 листопада 2001 р. № 739 // Офіційний вісник України. – 2001. – № 47. – Ст. 2125.
74. Інструкція про порядок продовження строку дії патенту на винахід, об'єктом якого є засіб, використання якого потребує дозволу компетентного органу, затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 13 травня 2002 р. № 298 // Офіційний вісник України. – 2002. – № 22. – Ст. 1084.
75. Положення про Державний реєстр патентів України на винаходи, затверджене наказом Міністерства освіти і науки України від 12 квітня 2001 р. № 291 // Офіційний вісник України. – 2001. – № 18. – Ст. 804.
76. Інструкція про порядок ознайомлення будь-якої особи з матеріалами заявки на об'єкт права інтелектуальної власності, затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 22 квітня 2005 р. № 247 // Офіційний вісник України. – 2005. – № 19. – Ст. 1008.

77. Порядок визнання знака добре відомим в Україні Апеляційною палатою Державного департаменту інтелектуальної власності, затверджений наказом Міністерства освіти і науки України від 15 квітня 2005 р. № 228 // Офіційний вісник України. – 2005. – № 19. – Ст. 1007.
78. Інструкція про подання, розгляд, публікацію та внесення до реєстру відомостей про передачу права власності на знак для товарів і послуг та видачу ліцензії на використання знака (міжнародного знака) для товарів і послуг, затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 3 серпня 2001 р. № 576 // Офіційний вісник України. – 2001. – № 34. – Ст. 1615.
79. Інструкція про подання, розгляд, публікацію та внесення до реєстру відомостей про передачу права власності на топографію інтегральної мікросхеми та видачу ліцензії на використання топографії інтегральної мікросхеми, затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 3 серпня 2001 р. № 577 // Офіційний вісник України. – 2001. – № 34. – Ст. 1616.
80. Положення про Державний реєстр України топографій інтегральних мікросхем, затверджене наказом Міністерства освіти і науки України від 12 квітня 2001 р. № 292 // Офіційний вісник України. – 2001. – № 18. – Ст. 805.
81. Правила складання, подання та розгляду заявки на реєстрацію топографії інтегральної мікросхеми, затверджені наказом Міністерства освіти і науки України від 18 квітня 2002 р. № 260 // Офіційний вісник України. – 2002. – № 19. – Ст. 966.
82. Порядок здійснення відрахувань виробниками та імпортерами обладнання і матеріальних носіїв, із застосуванням яких у домашніх умовах можна здійснити відтворення творів і виконань, зафіксованих у фонограмах і (або) відеограмах, затверджений наказом Міністерства освіти і науки України, Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва, Державної податкової адміністрації України від 24 листопада 2003 р. № 780/123/561 // Офіційний вісник України. – 2003. – № 51. – Ст. 2717.
83. Порядок визначення уповноважених організацій, які здійснюватимуть збирання і розподіл між суб'єктами авторського права і (або) суміжних прав коштів від відрахувань (відсотків) виробниками та імпортерами обладнання і матеріальних носіїв, із застосуванням яких у домашніх умовах можна здійснити відтворення творів і виконань, зафіксованих у фонограмах і (або) відеограмах, затверджений наказом Міністерства освіти і науки України від 25 липня 2003 р. № 503 // Офіційний вісник України. – 2003. – № 34. – Ст. 1843.
84. Інструкція про порядок ознайомлення з матеріалами заявки на сорт та відомостями, що занесені до Державного реєстру прав власників сортів рослин, затверджена наказом Державної служби з охорони прав на сорти рослин від 29 травня 2003 р. № 142 // Офіційний вісник України. – 2003. – № 25. – Ст. 1233.
85. Правила складання та подання заявки на сорт рослин, затверджені наказом Міністерства аграрної політики України від 26 квітня 2007 р. № 287 // Офіційний вісник України. – 2007. – № 41. – Ст. 1642.
86. Інструкція з проведення кваліфікаційної експертизи родів і видів рослин, сорти яких не підлягають державному випробуванню в закладах експертизи державної системи охорони прав на сорти рослин, затверджена наказом

Міністерства аграрної політики України від 13 червня 2005 р. № 262 // Офіційний вісник України. – 2005. – № 28. – Ст. 1663.

87. Перелік родів і видів рослин, сорти яких підлягають державному випробуванню з метою визначення відповідності сорту критеріям охороноздатності в закладах експертизи державної системи з охорони прав на сорти рослин, затверджений наказом Міністерства аграрної політики України від 13 червня 2005 р. № 262 // Офіційний вісник України. – 2005. – № 28. – Ст. 1663.

88. Положення про свідоцтво про авторство на сорт рослин, затверджене наказом Міністерства аграрної політики України від 28 травня 2003 р. № 151 // Офіційний вісник України. – 2003. - № 24. – Ст. 1162.

89. Положення про Державний реєстр заявок на сорти рослин, затверджене наказом Міністерства аграрної політики України від 26 лютого 2003 р. № 42 // Офіційний вісник України. – 2003. – № 13. – Ст. 589.

90. Положення про експертизу назв сортів рослин, затверджене наказом Міністерства аграрної політики України від 23 червня 2003 р. № 188 // Офіційний вісник України. – 2003. – № 29. – Ст. 1510.

91. Положення про Державний реєстр прав власників сортів рослин та про видачу патентів України на сорти рослин, затверджене наказом Міністерства аграрної політики України від 13 грудня 2002 р. № 390 // Офіційний вісник України. – 2003. – № 6. – Ст. 250.

92. Правила складання і подання заявки на видачу свідоцтва України на знак для товарів і послуг, затверджені наказом Державного патентного відомства України від 28 липня 1995 р. № 116.

93. Положення про Державний реєстр свідоцтв України на знаки для товарів і послуг, затверджене наказом Міністерства освіти і науки України від 10 січня 2002 р. № 10 // Офіційний вісник України. – 2002. – № 5. – Ст. 207.

94. Інструкція про подання, розгляд, публікацію та внесення до реєстру відомостей про передачу права власності на знак для товарів і послуг та видачу ліцензії на використання знака (міжнародного знака) для товарів і послуг, затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 3 серпня 2001 р. № 576 // Офіційний вісник України. – 2001. – № 34. – Ст. 1615.

95. Правила погодження питань про внесення позначення, що містить офіційну назву держави „Україна”, до знака для товарів і послуг, затверджені наказом Міністерства освіти і науки України від 4 березня 2004 р. № 175 // Офіційний вісник України. – 2004. – № 11. – Ст. 693.

96. Положення про Комісію щодо погодження питань про внесення позначення, що містить офіційну назву держави „Україна”, до знака для товарів і послуг, затверджене наказом Міністерства освіти і науки України від 7 жовтня 2003 р. № 677 // Офіційний вісник України. – 2003. – № 42. – Ст. 2247.

97. Правила складання, подання та проведення експертизи заявки на реєстрацію кваліфікованого зазначення походження товару та/або права на використання зареєстрованого кваліфікованого зазначення походження товару, затверджені наказом Міністерства освіти і науки України від 17 серпня 2001 р. № 598 // Офіційний вісник України. – 2001. – № 36. – Ст. 1682.

98. Наказ Державного комітету статистики України від 10 серпня 2004 р. № 469 „Про затвердження форм первинної облікової документації з обліку об'єктів права інтелектуальної власності (винаходів, корисних моделей, промислових зразків, компонувань (топографій) інтегральних мікросхем і раціоналізаторських пропозицій) та Інструкції щодо їх заповнення” // Офіційний вісник України. – 2004. – № 35. – Ст. 2362.
99. Положення про свідоцтво на раціоналізаторську пропозицію та порядок його видачі, затверджене наказом Державного патентного відомства України від 22 серпня 1995 р. № 129.
100. Інструкція про порядок депонування в Україні штамів мікроорганізмів з метою здійснення патентної процедури, затверджена наказом Державного патентного відомства України, Національної академії наук України від 26 червня 1995 р. № 106/115.
101. Наказ Міністерства освіти і науки України від 28 грудня 2004 р. № 986 „Про затвердження зразків документів”.
102. Положення про Державний реєстр патентів і деклараційних патентів України на винаходи, затверджений наказом Міністерства освіти і науки України від 12 квітня 2001р. № 291 // Офіційний вісник України.- 2001.- №18.- Ст.804.
103. Положення про експертно-кваліфікаційні комісії та атестацію судових експертів, затверджене наказом Міністерства юстиції України в редакції від 9 серпня 2005 р. № 86/5.
104. Порядок застосування типових форм первинного обліку об'єктів права інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів, затверджений наказом Міністерства фінансів України від 22 листопада 2004 № 732 // Офіційний вісник України. – 2004. - № 50. – Ст.3301.

Міжнародно-правові акти.

105. Паризька конвенція про охорону промислової власності від 20 березня 1883 р. Публікація №201 (R). – Женева: Всесвітня організація інтелектуальної власності, 1990.
106. Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів. Паризький Акт від 24 липня 1971 р., змінений 2 жовтня 1979 р.: Інтелектуальна власність в Україні: правові засади та практика. — Наук.-практ. вид.: У 4-х т. / За заг. ред. О. Д. Святоцького. — Т. 1: Право інтелектуальної власності. — К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 1999. — С. 186.
107. Мадридська угода про міжнародну реєстрацію знаків від 14 квітня 1891 р. // Зібрання чинних міжнародних договорів України. – 1990. – № 1. – С.348.
108. Протокол до Мадридської угоди про міжнародну реєстрацію знаків від 28 червня 1989 р. // Юридичний вісник України. – 2002. – № 46.
109. Всесвітня конвенція про авторське право 1952 р.: Інтелектуальна власність в Україні: правові засади та практика. — Наук.-практ. вид.: У 4-х т. / За заг. ред. О. Д. Святоцького. — Т. 1: Право інтелектуальної власності. — К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 1999.

110. Ніщцька угода про Міжнародну класифікацію товарів і послуг для реєстрації знаків від 15 червня 1957 р. // Зібрання чинних міжнародних договорів України. – 1990. – № 1.
111. Міжнародна конвенція про охорону інтересів виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення від 26 жовтня 1961 р. // Інтелектуальна власність. — 2001. - № 2.
112. Міжнародна конвенція про охорону нових сортів рослин від 2 грудня 1961 р.
113. Конвенция об учреждении Всемирной организации интеллектуальной собственности от 14.07.1967 г.: Интеллектуальная собственность в Украине: правовые основы и практика. – Науч.-практ.изд.: В 4-х т. Т.1 / Под общ.ред. А.Д.Святоцкого. – К.: Ин Юре, 1999.
114. Договір про патентну кооперацію від 19 червня 1970 р. // Зібрання чинних міжнародних договорів України. – 1990. – № 1.
115. Конвенція про охорону інтересів виробників фонограм від незаконного відтворення їх фонограм від 29 жовтня 1971 р. // Авторське право і суміжні права. Законодавство та судова практика. — 36. нормат. актів. — К.: Юрінком Інтер, 2003.
116. Договір Всесвітньої організації інтелектуальної власності про авторське право, прийнятий Дипломатичною конференцією 20 грудня 1996 р. // Інтелектуальна власність. - 2001. - № 2.
117. Договір Всесвітньої організації інтелектуальної власності про виконання і фонограми, прийнятий Дипломатичною конференцією 20 грудня 1996 р. // Інтелектуальна власність. — 2001. — № 2.
118. Договір про патентне право від 1 червня 2000 р. // Вісник господарського судочинства. – 2003. – № 1.
119. Гаазька угода про міжнародне депонування промислових зразків від 6 листопада 1925 р.
120. Будапештський договір про міжнародне визнання депонування мікроорганізмів з метою патентної процедури від 28 квітня 1977 р.
121. Страсбурзька угода про Міжнародну патентну класифікацію від 24 березня 1971 р.
122. Локарнська угода про запровадження Міжнародної класифікації промислових зразків від 8 жовтня 1968 р.
123. Договір про закони щодо товарних знаків, підписаний в Женеві 27 жовтня 1994 р. // Юридичний вісник України. - 1999.- №5.- С.14.
124. Директива 93/98/ЄЕС Ради Європейського Співтовариства стосовно уніфікації термінів захисту авторського права і деяких суміжних прав 29 жовтня 1993 р. // Бізнес-Бухгалтерія. Право. Податки. Консультації. Збірник систематизованого законодавства. – 2004. – № 10.

Судова практика.

125. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 4 червня 2010 р. № 5 „Про застосування судами норм законодавства у справах про захист авторського права і суміжних прав”.

126. Господарське судочинство в Україні: Судова практика. Захист прав інтелектуальної власності / Відп.ред. В.С.Москаленко. – К.:Праксіс, 2007.
127. Інформаційний лист Вищого господарського суду України від 20 лютого 2007 р. № 01-8/91 „Про нормативно-правові акти, що регулюють питання, пов’язані з охороною прав на об’єкти інтелектуальної власності”.
128. Інформаційний лист Вищого господарського суду України від 22 травня 2006 р. № 01-8/1130 „Про атестованих судових експертів з питань пов’язаних з охороною прав на об’єкти інтелектуальної власності”.
129. Лист Вищого господарського суду України від 14 січня 2004 р. № 05-3/31 "Про деякі питання застосування господарськими судами законодавства у розгляді справ, пов’язаних із захистом права на об’єкти інтелектуальної власності"
130. Оглядовий лист Вищого господарського суду України від 17 квітня 2006 р. № 01-8/846 „Про практику застосування господарськими судами законодавства про захист прав на об’єкти авторського права і суміжних прав (за матеріалами справ, розглянутих у касаційному порядку Вищим господарським судом України)” //Вісник господарського судочинства. – 2006. – № 4.
131. Оглядовий лист Вищого господарського суду України від 6 травня 2005 р. № 01-8/784 „Про практику застосування господарськими судами законодавства про захист прав на об’єкти авторського права і суміжних прав (за матеріалами справ, розглянутих у касаційному порядку Вищим господарським судом України)” // Вісник господарського судочинства. – 2005. – № 4.
132. Оглядовий лист Вищого господарського суду України від 22 січня 2007 р. № 01-8/25 „Про практику застосування господарськими судами законодавства про захист прав на об’єкти авторського права і суміжних прав (за матеріалами справ, розглянутих у касаційному порядку Вищим господарським судом України)” // Юридичний вісник України. – 2007. – № 9-10.
133. Оглядовий лист Вищого господарського суду України від 14 лютого 2007 р. № 01-8/78 „Про практику застосування господарськими судами законодавства про захист прав на винахід, корисну модель, промисловий зразок та прав на раціоналізаторську пропозицію (за матеріалами справ, розглянутих у касаційному порядку Вищим господарським судом України)” // Юридичний вісник України. – 2007. – № 13.
134. Оглядовий лист Вищого господарського суду України від 17 квітня 2006 р. № 01-8/844 „Про практику застосування господарськими судами законодавства про захист прав на промисловий зразок та прав на раціоналізаторську пропозицію (за матеріалами справ, розглянутих у касаційному порядку Вищим господарським судом України)” // Вісник господарського судочинства. – 2006. – № 3.
135. Оглядовий лист Вищого господарського суду України від 17 квітня 2006 р. № 01-8/847 „Про практику застосування господарськими судами законодавства про захист прав на знаки для товарів і послуг (торговельну марку) (за матеріалами справ, розглянутих у касаційному порядку Вищим господарським судом України)” // Вісник господарського судочинства. – 2006. – № 4.

136. Оглядовий лист Вищого господарського суду України від 22 січня 2007 р. № 01-8/24 „Про практику застосування господарськими судами законодавства про захист прав на знаки для товарів і послуг (торговельні марки) (за матеріалами справ, розглянутих у касаційному порядку Вищим господарським судом України)” // Юридичний вісник України. – 2007. – № 6.
137. Оглядовий лист Вищого господарського суду України від 17 квітня 2006 р. № 01-8/845 „Про практику застосування господарськими судами законодавства про захист права власності на комерційне найменування (за матеріалами справ, розглянутих у касаційному порядку Вищим господарським судом України)” // Вісник господарського судочинства. – 2006. – № 3.
138. Оглядовий лист Вищого господарського суду України від 14 грудня 2007 р. № 01-8/974 „Про практику застосування господарськими судами законодавства про захист прав на об’єкти інтелектуальної власності (за матеріалами справ, розглянутих у касаційному порядку Вищим господарським судом України)”.
139. Оглядовий лист Вищого господарського суду України від 14 січня 2002 р. № 01-8/31 „Про деякі питання практики вирішення спорів, пов’язаних із застосуванням законодавства про інтелектуальну власність”.
140. Постанова Пленуму Вищого господарського суду України від 17 жовтня 2012 р. № 12 „Про деякі питання практики вирішення спорів, пов’язаних із захистом прав інтелектуальної власності”.
141. Рекомендації президії Вищого господарського суду України від 27 червня 2007 р. № 04-5/120 „Про деякі питання підвідомчості і підсудності справ господарським судам”.
142. Судова практика у справах господарського судочинства. Справи про банкрутство. Справи пов’язані із захистом права інтелектуальної власності (2004-2006 рр.) / За заг.ред. І.І.Балаклицького. – К.:Юрисконсульт КНТ, 2007.

Література.

Базова:

143. Белов В.В., Виталиев Г.В., Денисов Г.М. Интеллектуальная собственность: законодательство и практика применения. – М.: Юристь, 2006.
144. Бентли Л., Шерман Б. Право интеллектуальной собственности: Авторское право / Пер.с англ. В.Л.Вольфсона. – СПб.: Юридический центр Пресс, 2004.
145. Интеллектуальная собственность (исключительные права): Учебное пособие / Под ред. Н.М.Коршунова. – М.: Эксмо, 2006.
146. Интеллектуальная собственность и рынок.- Луцк: Б.И., 1995.
147. Интеллектуальная собственность: Словарь-справочник.- М: Инфра-М, 1995.
148. Калятин В.О. Интеллектуальная собственность (Исключительные права). – М., 2000.
149. Коссака В.М., Якубівський І.Є. Право інтелектуальної власності: Підручник. – К.: Істина, 2007.
150. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України / За ред. проф. В.М.Коссака. – К.: Істина, 2008.

151. Основи інтелектуальної власності / За матеріалами ВОІВ. – К.: Ін-Юре, 1999.
152. Підпригора О.А., Підпригора О.О. Право інтелектуальної власності України: Навч. посібник для студентів юрид. вузів та фак. ун-тів.- К.: Юрінком-Інтер, 1998.
153. Підпригора О.О. Інтелектуальна власність.- Харків, 1997.
154. Право інтелектуальної власності. Академічний курс / За ред.. О.П.Орлюк, О.Д.Святоцького. – К.: Ін Юре, 2007.
155. Право інтелектуальної власності. Навч.посібн. / В.С.Дроб'язко, Р.В.Дроб'язко. – К.: Юрінком Інтер, 2004.
156. Право інтелектуальної власності України: Конспект лекцій / За ред. В.І.Борисової. – Х.: Право, 2008.
157. Право інтелектуальної власності: Навч.-метод. посібник / О.О.Кулініч, Л.Д.Романадзе. – Одеса: Фенікс, 2010.
158. Сергеев А.П. Право интеллектуальной собственности в Российской Федерации. – М.: Проспект, 2005.
159. Судариков С.А. Интеллектуальная собственность. – М., 2007.

Допоміжна:

160. Авторское право и смежные права. Закон, конвенции, договоры и соглашения / Сост. С.А.Судариков.- Минск, 1998.
161. Адуев А.Н., Белогорская Е.М. Товарный знак и его правовое значение.- М.: Юридическая литература, 1972.
162. Азимов Ч.Н. Договорные отношения в области научно-технического прогресса. – Харьков, 1981.
163. Азимов Ч.Н. Основы патентного права Украины. – Харьков, 1995.
164. Андрошук Г., Денисюк В. Передача прав на промышленную собственность: вознаграждение // Предпринимательство, хозяйство и право.- 1997.- №9.
165. Андрошук Г., Денисюк В. Трансферт технологий: предмет переговоров по заключению лицензионных соглашений // Предпринимательство, хозяйство и право.- 1997.- №8.
166. Андрошук Г., Денисюк В. Франчайзинг: особенности, типовые структуры, задачи развития // Предпринимательство, хозяйство и право.- 1996.- №11.
167. Андрошук Г.А., Работягова Л.И. Патентное право: Правовая охрана изобретений. – К.: МАУП, 2001.
168. Антимонов Б.С., Флейшиц Е.А. Изобретательское право.- М., 1980.
169. Арнольд П. Луцкер Авторское право в цифровых технологиях и СМИ. – М.: Кудиц-Образ, 2005.
170. Архипова М.І. Цивільно-правова охорона географічних зазначень в Україні: Автореф.дис. ... канд.юрид.наук.: 12.00.03 / НАН України, Інститут держави і права ім.В.М.Корецького. – К., 2006.
171. Атаманова Ю.Є. Права промислової власності як форма участі в господарських товариствах. Автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.03 / Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. — Х., 2003.

172. Афанасьєва К.О. Авторське право в контексті діяльності засобів масової Інформації України: Автореф. дис. канд. філол. наук: 10.01.08 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. — К., 2004.
173. Бегова Т. Суб'єкти права інтелектуальної власності на ноу-хау // Право України. — 2005. — № 11.
174. Безклубий І.А. Ліцензійний договір в патентному праві України: Автореф. дис. ... канд.юрид.наук.: 12.00.03 / Київський національний ун-т ім.Тараса Шевченка. — К., 1995.
175. Безух О.В. Співвідношення законодавства щодо захисту від недобросовісної конкуренції із законодавством, яке регулює використання інших об'єктів інтелектуальної власності // Вісник господарського судочинства.- 2001.- №1.
176. Білоусов В.М. Сучасна трактовка прав на результати інтелектуальної діяльності // Вісник господарського судочинства. — 2003. - №1.
177. Богатых Е.А., Левченко В.И. Патентное право капиталистических и развивающихся государств. — М., 1978.
178. Богуславский М.М. Вопросы авторского права в международных отношениях.- М., 1973.
179. Богуславский М.М. Международные соглашения в области изобретений и товарных знаков. - М., 1964.
180. Богуславский М.М. Патентные вопросы в международных отношениях.- М., 1962.
181. Богуславский М.М., Воробьева О.В., Светланов А.Г. Международная передача технологии: правовое регулирование.- М., 1985.
182. Боденхаузен Г. Парижская конвенция по охране промышленной собственности. Комментарий.- М., 1977.
183. Боярчук О.М. Цивільно-правова охорона суміжних прав в Україні: Автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.03 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. — К., 2002.
184. Варфоломеева Ю.А. Интеллектуальная собственность в условиях инновационного развития: Монография. — М.: Ось-89, 2006.
185. Вацинець І.І. Деякі проблеми реалізації права слідування за чинним законодавством України // Право України. — 2005. - № 3.
186. Гаврилов Э.П. Авторское право. Издательские договоры. Авторский гонорар.- М., 1988.
187. Гаврилов Э.П. Комментарий к закону об авторском праве и смежных правах. — М., 2005.
188. Галянтич М.К. Адміністративно-правові питання захисту промислової власності в Україні: Автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.07 / НАН України; Інститут держави і права ім. В.М. Корецького. - К., 1999.
189. Герасименко В., Луб'яна Е., Солощук М., Федченко Л. Договірні правовідносини при створенні та використанні об'єктів інтелектуальної власності // Право України.- 1999.- №7.
190. Гончарова И. Защита авторского права в Украине // Предпринимательство, хозяйство и право.- 1998.- №10.
191. Городисский М.Л. Лицензии во внешней торговле СССР.- М., 1972.

192. Городисский М.Л., Иванов И.Д. Лицензионный договор.- М.: ЦВТИ, 1961.
193. Городов О.А. Патентное право: Учебн.пособие. – М.: Проспект, 2005.
194. Городов О.А. Право на средства индивидуализации: товарные знаки, знаки обслуживания, наименования мест происхождения товаров, фирменные наименования, коммерческие обозначения. – М.: Волтерс Клувер, 2006.
195. Григорян С.А. Соглашение о торговых аспектах прав интеллектуальной собственности (ТРИПС) // Государство и право.- 2000.- №4.
196. Гришаев С.П. Патентный закон Российской Федерации. Комментарий. – М.: Юрид.лит., 2004.
197. Демченко Т.С. Охорона товарних знаків (порівняльно-правовий аналіз). Монографія. – К., 2004.
198. Демченко Т.С. Проблеми гармонізації законодавства України про товарні знаки з міжнародно-правовими нормами: Автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.03 / НАН України; Інститут держави і права ім. В.М.Корецького. — К., 2002.
199. Демченко Т.С. Сутність права на товарний знак // Вісник господарського судочинства. – 2003. - №4.
200. Демченко Т.С. Умови надання правової охорони знакам для товарів і послуг // Вісник Вищого арбітражного суду України.- 2000. - №2.
201. Денисова Р.О. Право інтелектуальної власності на твір науки (авторсько-правовий аспект): Автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.03 / Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. — Х., 1999.
202. Дзис С.А. Проблеми авторського права в сфері новітніх комп'ютерних технологій: Автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.03 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. - К., 2004.
203. Дозорцев В.А. Интеллектуальные права: Понятие. Система. Задачи кодификации. Сборник статей. – М.: Статут, 2005.
204. Дроб'язко Р. Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності і законодавство України про авторське право і суміжні права // Право України.- 1999.- №8.
205. Жаров В. Адміністративний порядок захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності в Україні // Право України.- 1999.- №5.
206. Жаров В. Захист прав інтелектуальної власності в Україні: удосконалення правового регулювання // Право України.- 1999.- №3.
207. Завальная Ж. Авторський договір та його види: окремі питання // Право України.- 2000.- №8.
208. Завальная Ж. До питання про відповідальність автора за видавничим договором // Підприємництво, господарство і право .- 2001.- №4.
209. Завальная Ж. Издательский договор: предмет, права автора и издателя // Предпринимательство, хозяйство и право.- 2000.- №1.
210. Завальная Ж.В.. Издавничий договір як вид авторського договору: Автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.03 / НАН України; Інститут держави і права ім. В.М.Корецького. — К., 2002.
211. Заржицький О., Жуков С., Іванова Є. Захист програмного забезпечення за допомогою інституту промислового зразка // Право України.- 1999.- №1.

212. Захист прав інтелектуальної власності: Досвід США: Зб. документів, матеріалів, статей / За заг.ред. О.Д.Святоцького. – К., 2003.
213. Зенин И.А. Наука и техника в гражданском праве. – М., 1977.
214. Изобретательское право: Учебник / Отв.ред. Н.В.Миронов. – М., 1986.
215. Интеллектуальная собственность. Актуальные проблемы теории и практики: Сб.научн.трудов. Т.1. / Под ред.В.Н.Лопатина. – М.: Юрайт, 2008.
216. Ионас В.Я. Произведения творчества в гражданском праве. – М., 1972.
217. Иоффе О.С. Основы авторского права. Авторское, изобретательское право, право на открытие: Учебн.пособие. – М., 1969.
218. Ієвіня О.В. Правове регулювання розміщення фонограм у мережі Інтернет: проблеми і перспективи // Держава і право: Зб.наукових праць Інституту держави і права ім.В.М.Корецького НАНУ. Вип.26. – К., 2004.
219. Інтелектуальна власність в Україні: правові засади та практика. Т.3: Промислова власність / Г.О.Андрощук, С.О.Довгий, В.С.Дроб'язко та ін.; За ред. В.Л.Петрова, В.О.Жарова.- К.: Видавничий Дім "Ін Юре", 1999.
220. Карпенко Д., Клявлін В., Святоцький О., Федченко Л. Правові питання взаємовідносин взаємовідносин, пов'язаних із створенням службових винаходів // Право України.- 1998.- №9.
221. Кашинцева О.Ю. Визначення правового статусу громадянина-підприємця як суб'єкта права на знак для товарів і послуг // Предпринимательство, хозяйство и право.- 1999.- №1.
222. Кашинцева О.Ю. Особливості захисту права власності на знак для товарів і послуг // Право України.- 2000.- №6.
223. Кашинцева О.Ю. Треті особи як суб'єкти права на знак для товарів і послуг // Право України.- 1999.- №7.
224. Кашинцева О.Ю. Правова охорона знаків для товарів і послуг в Україні: Автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.04 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. — К., 2000.
225. Килимник І.І. Договір франчайзинга: аналіз содержания // Предпринимательство, хозяйство и право. – 2000. - № 9.
226. Кириченко Т.С. Захист патентного права на основі формули винаходу: Автореф.дис. ... канд.юрид.наук.: 12.00.03 / Національна юридична академія України ім.Ярослава Мудрого. – Х., 2005.
227. Кислый Т. Наш дом - не дом, а домен // Юридическая практика.- 2000.- №34(140).
228. Клейменова С.М. Авторські правовідносини як форма реалізації правомочностей суб'єктів авторського права: Автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00 03 / НАН України; Інститут держави і права ім. В.М.Корецького. — К., 2004.
229. Кодинець А.О. Географічне зазначення та торговельна марка: проблеми правової охорони // Вісник господарського судочинства. – 2005. - № 3.
230. Козырев А.Н. Оценка интеллектуальной собственности.- М.: Экспертное бюро, 1997.
231. Коссак В.М. Правові засади іноземного інвестування в Україні.- Львів, 1999.

232. Коссаk В.М. Проблеми договiрного регулювання передання майнових прав iнтелектуальної власності // Наукові праці: Науково-методичний журнал. Т.47. Вип.34. – Миколаїв, 2006.
233. Кохановська О.В. Теоретичні проблеми iнформаційних відносин у цивільному праві: Монографія. – К., 2006.
234. Кравченко О.С. Iсторично-правовий аналіз промислової власності // Підприємництво, господарство і право. – 2002. - № 9.
235. Кравченко О.С. Цивільно-правове регулювання експертизи у сфері iнтелектуальної власності. Автореф. дис. ... канд.юрид.наук. – Х., 2003.
236. Країнев П. Економiчна доцiльнiсть патентування винаходiв за кордоном // Право України.- 1999.- №5.
237. Крижна В.М. Лицензійний договiр - правова форма реалізації патентних прав: Автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.03 / Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. — Х., 1999.
238. Крижна В.М. Спiввiдношення прав на торговельну марку та промисловий зразок за законодавством України // Вiсник господарського судочинства. – 2005. - №3.
239. Крыжна В.М. Знаки для товаров и услуг и лицензии на их использование // Предпринимательство, хозяйство и право.- 1999.- №1.
240. Крыжна В.М. Право патентопользователя в патентном праве Украины // Предпринимательство, хозяйство и право.- 1999.- №2.
241. Кузнецов М.Н. Охрана результатов творческой деятельности в международном частном праве.- М., 1988.
242. Кузнецов Ю.Н. Основы патентования и авторского права: Учебн.пособие. – К., 2000.
243. Кузнецов Ю.М., Косенюк Г.В. Промислові зразки: охорона і оформлення. Навчальний посiбник. – Черкаси, 2004.
244. Кухар В.І., Афанасьєв В.В., Жуков В.І. Юридична природа права iнтелектуальної власності: врахування при вирiшенні спорiв // Вiсник господарського судочинства. – 2005. - №3.
245. Ланкоф С.Н. Основы советского изобретательского права. – К., 1961.
246. Луцкер А.П. Авторское право в цифровых технологиях и СМИ. – М., 2005.
247. Макода В. Об'єкти промислового зразка // Вiсник Вищого арбiтражного суду України.- 2000.- №2.
248. Макода В. Оформлення прав на промисловий зразок // Право України.- 2000.- №5.
249. Макода В.Є. Правова охорона промислових зразкiв в Україні: Автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.03 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. — К., 2001.
250. Макода В.Є. Припинення правової охорони промислового зразка та захист прав на нього // Право України.- 2000.- №6.
251. Маамиофа И.Э. Охрана изобретений и технический прогресс.- М.: Юрид. лит., 1974.
252. Маамиофа И.Э. Охрана прав изобретателей и рационализаторов. – Л., 1982.

253. Матвеев Ю.Г. Международная охрана авторских прав.- М., 1987.
254. Мельник О.М. Законодавство України про товарні знаки: проблемні питання // Право України.- 1999.- №4.
255. Мельник О.М. Захист права на товарний знак // Право України.- 2001.- №3.
256. Мельник О.М. Принципи законодавства про товарні знаки // Право України.- 1999.- №6.
257. Мельник О.М. Проблеми правової охорони знаків для товарів і послуг в Україні: Автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.03 / Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. — Х., 1999.
258. Мельник О.М. Товарний знак та його ознаки // Право України.- 1999.- №2.
259. Мельников А.А. Понятие “ноу-хау” и правовая регламентация отношений по его передаче // Советское государство и право.- 1981.- №11.
260. Минков А. Международная охрана интеллектуальной собственности. – СПб, 2001.
261. Москаленко В.С. Деякі питання судового захисту права промислової власності // Вісник Вищого арбітражного суду України.- 1999.- №1.
262. Мусияка В.Л. Авторские договоры.- К., 1988.
263. Носік Ю.В. Права на комерційну таємницю в Україні (цивільно-правовий аспект): Автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.03 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. — К., 2006.
264. Охрана промышленной собственности в Украине.- К., 1999.
265. Пастухов О.М. Авторське право в Інтернеті. – К., 2004.
266. Пастухов О.М. Авторське право у сфері функціонування всесвітньої інформаційної мережі Інтернет: Автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.03 / НАН України; Інститут держави і права ім. В.М.Корецького. — К., 2002.
267. Патентное законодательство зарубежных стран: В 2-х т.- М., 1987.
268. Патентоведение / Под. ред. В.А.Рясенцева.- М., 1987.
269. Пелехович Б. Нормы американского патентного права.- Нью-Йорк, 1962.
270. Петренко О.Б. Застосування заходів оперативного впливу у захисті прав на об'єкти промислової власності // Вісник господарського судочинства. – 2003. - №1.
271. Петров Є.В. Інформація як об'єкт цивільно-правових відносин: Автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.03 / Національний ун-т внутрішніх справ. — Х., 2003.
272. Пиленко А.А. Право изобретателя.- М.: Статут, 2001.
273. Підпригора О.А. Захист права інтелектуальної власності потребує удосконалення // Вісник Вищого арбітражного суду України.- 2000.- №1.
274. Підпригора О.О. Проблеми правового регулювання інтелектуальної власності за законодавством України: Автореф. дис. д-ра юрид. наук: 12.00.03 / Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. — Х., 1999.
275. Піхурець О.В. Обмежувальна ділова практика – недобросовісна конкуренція чи засіб захисту права на торгову марку // Вісник Національного університету внутрішніх справ. – 2004. – Вип.28.

276. Погуляев С.Ю. Передача технології як вклад в просте товариство: Автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.03 / Національний ун-т внутрішніх справ. — Х., 2002.
277. Полторац А., Лернер П. Основы интеллектуальной собственности. — М., 2004.
278. Право промышленной и интеллектуальной собственности: Сб. научн. трудов.- Новосибирск: Наука, 1992.
279. Правовая охрана интеллектуальной собственности: Уч. пособие / Ред. В.Н.Дементьев.- М., 1995.
280. Прахов Б. Как демонстрировать объект лицензии? // Предпринимательство, хозяйство и право.- 1997.- №7.
281. Прахов Б. Передача технологии в развивающемся мире. Виды коммерческих сделок // Предпринимательство, хозяйство и право.- 1998.- №1.
282. Прахов Б. Последствия нарушения прав обладателя патента // Предпринимательство, хозяйство и право.- 1997.- №6.
283. Развитие советского гражданского права на современном этапе / Отв.ред. Н.С.Малеин, В.П.Мозолин и др. — М.: Наука, 1986.
284. Свядосц Ю.И. Правовая охрана научно-технических достижений и советский экспорт. — М.: Юридическая литература, 1986.
285. Святоцкий А.Д., Крайнев П.П., Прахов Б.Г. Право интеллектуальной собственности на рационализаторское предложение. — К., 2004.
286. Святоцкий О., Жаров В. Удосконалення національного законодавства в сфері захисту прав інтелектуальної власності // Право України.- 1999.- №2.
287. Селіванов М.В. Захист права на комп'ютерну програму (авторсько-правовий аспект): Автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.03 / Національний ун-т внутрішніх справ. - Х., 2002.
288. Сидоров Я.О. Становлення інституту комерційної концесії в Україні (цивільно-правовий аспект): Автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.03 / Національний ун-т внутрішніх справ. — Х., 2004.
289. Сирота Д.М. Вдосконалення законодавства України про суміжні права до рівня основних універсальних міжнародних договорів про суміжні права: Автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.03 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. — К., 2004.
290. Скрипко В.Р. Охрана прав изобретателей и рационализаторов в СССР. — М., 1972. — С.64.
291. Сомаи Сома. Об африканской организации интеллектуальной собственности // Государство и право.- 2000.- №2.
292. Сутулов Д.М. Авторское право. Издательские договоры. Авторский гонорар.- М., 1974.
293. Тропіна О.М. Організаційно-правові засади здійснення митного контролю за дотриманням прав інтелектуальної власності при переміщенні товарів через митний кордон України: Автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.07 / Національна академія держ. Податкової служби України. — Ірпінь, 2003.
294. Фаренвальд Арнольд Вільгельм Ернст Август. Патентно-ліцензійні угоди в англійському, французькому та італійському праві: Автореф. дис. канд. юрид.

- наук: 12.00.03 / Київський ун-т ім. Тараса Шевченка. Інститут міжнародних відносин. — К., 1999.
295. Федоров Л.Л. Хозяйственный договор в печати, книгоиздании, книжной торговле и его правовое регулирование: Уч. пособие.- М.: Мир книги, 1994.
296. Халаїм Н. Правова природа патенту на промисловий зразок // Право України.- 2000.- №8.
297. Халаїм Н. Правове регулювання прав на промислові зразки, створені кількома особами // Право України.- 1999.- №12.
298. Халаїм Н. Судові засоби захисту превентивного характеру та захист прав патентоволодільца // Право України. - 2000.- №11.
299. Халаїм Н.О. Правова охорона промислових зразків в Україні: Автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.04 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. — К., 2000.
300. Хейфец И.Я. Основы патентного права. – Л., 1925.
301. Цірат Г.В. Договори франчайзингу: Автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.03 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. — К., 2003.
302. Чобот О.А. "Ноу - Хау" та договір на його передачу: Автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.03 / Університет внутрішніх справ. — Х., 1994.
303. Чурпіта Г.В. Авторське право на твори образотворчого мистецтва: Автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.03 / Національний ун-т внутрішніх справ. — Х., 2003.
304. Шатров В.П. Международное сотрудничество в области изобретательского права.- М., 1982.
305. Шишка Р.Б. Охорона права інтелектуальної власності: авторсько-правовий аспект: Монографія. — Х., 2002.
306. Штефан О. Авторське право на сучасні комп'ютерні технології // Право України. – 2005. - №2.
307. Штефан О.О. Позовне провадження у справах з авторських і суміжних правовідносин у цивільному судочинстві України: Автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.03 / Інститут держави і права ім. В.М.Корецького НАН України. — К., 2000.
308. Штумпф Г. Договор о передаче ноу-хау.- М., 1976.
309. Штумпф Г. Лицензионный договор.- М., 1988.
310. Юрченко А.К. Издательский договор.- Ленинград: Изд-во ЛГУ, 1988.
311. Юрченко А.К. Проблемы советского изобретательского права. – Л., 1963.
312. Яичков К.К. Изобретение и его правовая охрана в СССР. – М., 1961.
313. Якубівський І. Ліцензійний договір за новим Цивільним кодексом України // Вісник Львівського університету. Серія юридична. – 2005. – Вип.41.
314. Якубівський І. Об'єкт права інтелектуальної власності: проблеми визначення поняття // Вісник Львівського університету. Серія юридична. – 2006. – Вип.42.
315. Якубівський І.Є. Правова природа договору комерційної концесії (франчайзингу) // Університетські наукові записки. – 2006. - № 3-4.
316. Якубівський І. Договори щодо розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності за законодавством України // Підприємництво, господарство і право. – 2007. - № 8.

317. Якубівський І.Є. Законодавство про інтелектуальну власність і Господарський кодекс України: проблеми співвідношення // Розвиток цивільного законодавства України: шляхи подолання кодифікаційних протиріч: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. – К.: Вид-во КНУ ім.Т.Шевченка, 2006.
318. Яркіна Н.Є. Суміжні права в авторському праві: Автореф. дис. канд. юрид. наук. 12.00.03 / Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. — Х., 2000.
319. Ярошевська Г. Поняття службового винаходу // Право України. – 2005. - №6.

12. Інформаційні ресурси

1. Офіційний сайт Верховної Ради України – www.rada.gov.ua
2. Єдиний державний реєстр судових рішень України - www.reyestr.court.gov.ua/
3. Офіційний сайт Державної служби інтелектуальної власності України – www.sips.gov.ua/